

Dětská práva a tělesné tresty dětí

Naděžda Župková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Naděžda ŽUPKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dětská práva a tělesné tresty dětí**

Zásady pro vypracování:

Studium literatury v oblasti zvolené problematiky a shromažďování informací k vymezení teoretického konceptu.

Tvorba projektu empirické části.

Etapy výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Zhodnocení přínosu práce pro teorii a praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Delaroche,P. Rodiče nebojte se říkat ne. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-441-9.

Hanzová,M. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-007-2.

KOPŘIVA, Pavel, KOPŘIVOVÁ, Tatjana. Fyzické tresty narušují sebeúctu dětí. Psychologie dnes. 1.10.2008, roč. 14., č. 10, s. 50-52.

Matějček,Z. Po dobrém, nebo po zlém?. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-486-9.

Práva dítěte v dokumentech. -- 1.vyd. -- Praha : Themis, 1999. -- 94 s. ISBN 80-8521-56-7.

Vaničková,E. Tělesné tresty. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0814-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

16. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 16. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požítovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasažuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li někdo za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nabrzení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem mé bakalářské práce je zjistit jak tělesné tresty vnímají žáci základních škol na Kroměřížsku, a jak je ovlivňují.

V teoretické části se zabývám vysvětlením základních pojmů, pohledem na tělesné tresty z hlediska dětských práv a jejich možných důsledků. V poslední kapitole nastiňuji tělesné tresty z pohledu jiných zahraničních zemích.

V praktické části představuji svůj kvantitativní výzkumu, který jsem uskutečnila v prosinci roku 2008. Jako metodu zkoumání jsem zvolila dotazník, který mi umožnil zjistit, jak žáci základních škol vnímají tělesné tresty, a jak je tyto tresty mohou bezprostředně ovlivnit.

Klíčová slova: Trest, tělesný trest, práva dítěte, násilí, trauma

ABSTRACT

The aim of my thesis is to determine how the corporal punishments are perceived by the students of primary schools in Kroměříž and how these students are influenced by them.

In the theoretical part, I deal with the basic facts, with corporal punishments and their possible consequences from children rights point of view. The corporal punishments in other countries are described in the last chapter.

The quantitative research held in December 2008 is included in the practical part. As a method of exploring, I distributed the questionnaire that helped me find out how the primary school students perceive the corporal punishments and how they can be affected by such punishments.

Keywords: punishment, corporal punishment, children rights, violence, trauma

Poděkování: Touto cestou bych chtěla poděkovat panu PhDr. Antonínu Bůžkovi, Ph.D. za ochotu, pomoc a cenné rady při psaní této práce.

Motto: *„Tělesný trest je jednoduchý, ba možno říci primitivní výchovný zásah. (Matějček, 2000, s. 89)“*

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CO POVAŽUJEME ZA TĚLESNÝ TREST	12
1.1 DEFINICE TRESTU	12
1.2 DEFINICE TĚLESNÉHO TRESTU.....	12
1.3 FORMY TĚLESNÉHO TRESTU.....	12
1.4 TĚLESNÝ TREST JAKO FORMA NÁSILÍ	12
1.5 FUNKCE TRESTU	13
1.6 TĚLESNÝ TREST A AUTORITATIVNÍ VÝCHOVA	13
2 TĚLESNÝ TREST A PRÁVA DÍTĚTE	14
2.1 SVĚTOVÉ PRÁVNÍ DOKUMENTY TÝKAJÍCÍ SE DĚTÍ	14
2.2 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE	14
2.3 ČLÁNEK 19 ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE	15
3 DŮVODY PROČ DĚTI NETRESTAT TĚLESNĚ.....	16
3.1 TĚLESNÝ TREST Z POHLEDU DÍTĚTE	16
3.2 PROČ JSOU TĚLESNÉ TRESTY NEDOBRÉ	17
4 DŮSLEDKY TĚLESNÉHO TRESTÁNÍ.....	20
4.1 DLOUHODOBÝ DŮSLEDEK TĚLESNÉHO TRESTÁNÍ.....	20
4.1.1 Trauma	20
4.1.2 Transgenerační přenos násilí.....	20
4.1.3 Posttraumatická stresová porucha	20
4.2 CO DĚLAT KDYŽ SE RODIČ NEOVLÁDNE	21
5 POHLED NA TĚLESNÉ TRESTY VE VYBRANÝCH ZEMÍCH.....	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
6 ANALÝZA NĚKTERÝCH DOSAVADNÍCH VÝZKUMŮ	25
6.1 EPIDEMIOLOGICKÁ STUDIE Z ROKU 1994	25
6.2 EPIDEMIOLOGICKÁ STUDIE V ROCE 2003 A JEJÍ VÝSLEDKY	25
7 PROJEKT VÝZKUMU	27
7.1 DRUH VÝZKUMU	27
7.2 CÍL VÝZKUMU	27
7.3 FORMULACE HYPOTÉZ.....	28
7.4 VÝZKUMNÁ METODA.....	29
7.5 VÝZKUMNÝ VZOREK	31
8 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA DAT	35

8.1	DESKRIPCE ZÍSKANÝCH DAT	35
9	VZTAHOVÁ ANALÝZA ÚDAJŮ ZÍSKANÝCH VÝZKUMEM.....	47
10	ODPOVĚDÍ NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH.....	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	54
	SEZNAM GRAFŮ	55
	SEZNAM TABULEK.....	56
	SEZNAM PŘÍLOH.....	57

ÚVOD

Problematiku tělesných trestů dětí vnímá velká část české veřejnosti jako běžnou a často i nezbytnou součást výchovy dítěte. Používání tělesných trestů jako výchovného prostředku je v naší kultuře hluboce zakořeněné.

Tuto problematiku jsem si vybrala nejen proto, že mám vlastní zkušenosti s tělesným trestáním, ale také mi byl významným impulzem návrh zákona Džamily Stehlíkové, který by zcela zakázal tělesně trestat děti. Tento návrh rozpoutal v skupině mých vrstevníků poměrně bouřlivé reakce. Z počátku jsem se také přikláněla k názoru, že takový zákon by mohl vést k úplné absenci autority rodiče a nastolení v jistém smyslu „anarchie“. Později mě však studium odborné literatury přivedlo k tomu, že jsem se za pomoci vzpomínek začala vracet do dětství, kdy jsem byla občas tělesně trestána. To mě přivedlo k myšlence zaměřit svou bakalářskou práci na tělesné tresty dětí a jejich práva.

Cílem této práce je tedy zjistit, jak samotné děti vnímají tělesné tresty a to v prostředí rodiny, jaké zaujmají názory na tuto problematiku, jak vnímají tělesné tresty, jaké s nimi mají zkušenosti a jak je bezprostředně ovlivňují. Zaměřila jsem se na oblast Kroměřížska a žáky pátých tříd základní školy.

Cílem teoretické části je v souladu s odbornou literaturou definovat tělesný trest, nahlédnout do práv dítěte v souvislosti s problematikou tělesných trestů, prezentovat důvody proč děti netrestat tělesně, jaké může mít tělesné trestání důsledky. V poslední kapitole se stručně zmiňuji o tom, jak nahlíží na tělesné tresty dětí vybrané zahraniční země.

V praktické části bakalářské práce prezentuji získané poznatky z mého výzkumu, tedy jak tělesné tresty vnímají žáci pátých tříd základních škol na Kroměřížsku, a jak je bezprostředně ovlivňují. Pro kvantitativní výzkum jsem použila jako metodu sběru dat dotazník.

V závěru práce se pokusím nastínit návrhy na využití získaných údajů této problematiky v praxi.

Při tvorbě této práce mi byla velkou inspirací publikace Tělesné tresty dětí (2004) paní MUDr. Evy Vaníčkové, CSc., která nabízí ucelený komplex poznatků zabývající se právě problematikou tělesných trestů dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CO POVAŽUJEME ZA TĚLESNÝ TREST

V této kapitole se zabývám definováním tělesného trestu jako výchovného prostředku, způsobu násilí a jeho možnými formami.

1.1 Definice trestu

Jak uvádí Hartl (2004) trest je záporný podnět, který může vyvolat nelibost, bolest, strach, odpor k tomu kdo trestá, k situaci při které trest probíhá, k místu nebo může vyvolat i agresivní chování.

1.2 Definice tělesného trestu

„Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek (EPOCH WORLDWIDE, RÄDDA BARNEN) (Vaníčková, 2004, s. 31).“

1.3 Formy tělesného trestu

Podle Vaníčkové (2004) je nejpoužívanějším tělesným trestem facka, avšak tělesný trest má rozmanité formy, jako nejčastěji uvádí tělesný trest: *pohlavek, facka, políček, výprask rukou, výprask předmětem, výprask na holou, kopanec, těrcha do zad, rána, rána pravítkem nebo ukazovátkem, odhození, třesení, praštění hlavou o zed', štípání, tahání až vytrhávání vlasů, kroucení ušním boltcem, údery knihou nebo klíči do hlavy, kostičky (pevný stisk týlu, nadloktí), burák (prudké přejetí palcem po zadní straně krku), škracení, cvrnkání do ucha, přehození přes lavici nebo stůl, stoj na hanbě v předpažení, klečení po delší dobu, kliky a dřepy, kroucení ruky, píchání špendlíkem, přivazování ke stolu nebo stromu, svazování končetin, sypání pepře na ruce, zalepování úst leukoplastí, ponořování rukou do horké nebo ledové vody.*

1.4 Tělesný trest jako forma násilí

Vaníčková (2004) dále popisuje další definici tělesného trestu, který však svou intenzitou a formou naplňuje termín násilí, můžeme jej tedy považovat za tělesné týrání. Tato definice byla přijata Výborem pro práva dětí OSN a úřadovnou pro týrání dětí SZO.

„Definice říká, že tělesný trest je tělesným týráním, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bití směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plosky

dlaně) nebo také tehdy, zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance apod.) (Vaníčková, 2004, s. 33).“

Jak tvrdí Slaný (2008), vnímání rozdílu mezi tělesným trestem a týráním se odvíjí od geografického a kulturního kontextu dané země, v neposlední řadě také závisí na rovině emoční a vztahové.

1.5 Funkce trestu

Jak uvádí Vaníčková (2004) každý trest má trojí význam, a to:

1. **Napravit škodu**, která vznikla nějakým špatným chováním. Trest je v podstatě aktem spravedlnosti, proto je nezbytně nutné, aby dítě porozumělo, čemu se provinilo.
2. **Zabránit opakování**, podobnému nežádoucímu chování.
3. **Zbavit viníka pocitu viny**, jelikož to vede k pocitu úlevy, někdy dokonce i vděčnosti.

Podle Matějčka (1986) se trestání mívá účinkem, pokud trestáme pouze z vlastní netrpělivosti, protože máme právě špatnou náladu nebo proto, že trpíme zlostnými návaly. V takovém případě si ten kdo trestá, částečně uleví, ale samotné trestání se zcela mívá účinkem a může způsobit více škody než užítku.

1.6 Tělesný trest a autoritativní výchova

Autoritativní výchova je podle Průchy, Walterové a Mareše (1995) výchovný styl, který je charakteristický častým užíváním rozkazů, trestů, dále je naopak typický nepatrnou snahou o porozumění potřeb a zájmů dítěte a následné potlačování jeho iniciativy. Autoritativní výchova většinou vede k tomu, že je dítě postupně závislé na tom kdo jej vychovává, stává se submisivním nebo naopak agresivním

Jak Vaníčková uvádí (2004), tělesný trest je velmi často spojován s autoritativní výchovou. Podle zásad autoritativní výchovy mají vychovatelé a rodiče vždy pravdu a zaslouží si úctu. Tělesný trest tedy slouží ke zlomení vůle dítěte, aby vychovatel nebo rodič dosáhl toho, že z dítěte vyroste slušný člověk.

2 TĚLESNÝ TREST A PRÁVA DÍTĚTE

V této kapitole se věnuji právním dokumentům, které se týkají práv dítěte.

2.1 Světové právní dokumenty týkající se dětí

„Dítětem se rozumí lidská bytost mladší 18 let, pokud zletilost není zákonem stanovena dříve text (Práva dítěte v dokumentech, 1999, s. 10).“

„Právo je prostředkem regulace (řízení i ochrany) vztahů ve společnosti; stanoví souhrn závazných (právních) norem jednání (Hanzová, 1995, s. 11).“

Nejvýznamnější deklarace a úmluvy týkající se práva dítěte jak je uvádí Hanzová (1995):

Ženevská deklarace práv dítěte (1924)

Deklarace práv dítěte (přijata 20. listopadu roku 1959 na XIV. Valném shromáždění OSN)

Úmluva o právech dítěte (přijata 20. listopadu roku 1989 na Valném shromáždění OSN)

Světová deklarace za přežití, podporu a rozvoj dětí (podepsána 30. října roku 1990 v New Yorku)

2.2 Úmluva o právech dítěte

Za nejvýznamnější z výše uvedených dokumentů můžeme považovat Úmluvu o právech dítěte. Tato Úmluva byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989 a v platnost vstoupila 2. září roku 1990.

Jak uvádí David (1997) ČSFR se k Úmluvě připojila 2. 9. 1990 a od 6. 2. 1991 platí i u nás.

Podle Vaníčkové (2004) přešla platnost Úmluvy 1. ledna 1993 na oba nástupnické státy, tedy na Českou republiku a Slovenskou republiku.

„Úmluva o právech dítěte je právním dokumentem, který formou mezinárodní úmluvy o lidských právech stanoví povahu a rozsah práv příslušejících dítěti kdekoli na světě. Vychází z přesvědčení, že dítě je lidská bytost, a proto mu náleží všechna lidská práva (Úmluva o právech dítěte In Sdružení zastánců dětských práv ČR).“

Podle Davida (1997) je podstatou Úmluvy poskytnout rodině ochranu a pomoc, a to takovou, aby mohla plnit svou úlohu ve společnosti, protože rodina je přirozeným

prostředím pro růst, blaho, atmosféru lásky, porozumění a štěstí všech jejich členů a to zejména dětí.

2.3 Článek 19 Úmluvy o právech dítěte

„Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí všechna potřebná opatření zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě (Práva dítěte v dokumentech, 1999, s. 19).“

Podle Vaníčkové (2004) během prvních deseti let po přijetí Úmluvy Výbor pro práva dětí jasně deklaroval, že tělesné tresty nejsou v souladu s principy formulovanými v Úmluvě. Výbor proto doporučil všem státům, aby tělesné tresty dětí zrušil a to včetně trestání v domácím prostředí. Dále výbor doporučil podporovat veřejné vzdělávací kampaně, které budou vést k výchově bez tělesných trestů a to jak v rodině, tak i ve škole a dalších institucích.

„Stát má dítě chránit před násilím a všemi formami špatného zacházení ze strany rodičů nebo jiných osob starajících se o dítě. Má zavádět vhodné sociální programy zaměřené na prevenci násilí a na pomoc jeho obětem (Práva dítěte v dokumentech, 1999, s. 19).“

Podle Vaníčkové (2004) je násilím každý akt chování vůči druhé osobě, které je způsobena bolest nebo které je ublíženo či způsobeno poškození.

Z toho vyplývá, že porušení Úmluvy o právech dítěte, konkrétně článku číslo 19, se dopouští každý, kdo dítěti způsobí bolest, ublíží mu, či ho jinak poškodí. Mohou to tedy být jak rodiče, kteří na svém dítěti uplatňují tělesné tresty, tak učitelé nebo vychovatelé, ale mohou to být samy děti vůči druhému dítěti.

3 DŮVODY PROČ DĚTI NETRESTAT TĚLESNĚ

V této kapitole se budu zabývat důvody proč děti tělesně netrestat a jak tělesný trest může vnímat samo dítě.

3.1 Tělesný trest z pohledu dítěte

„Představte si, že vás napadne osoba, která má jasnou fyzickou převahu a kterou navíc milujete a důvěřujete jí. Jak byste se asi cítili? Ponížení a zranění? (Kast-Zahn, 2008, s. 79).“

Podle Kast-Zahn (2008) si děti, které jsou často tělesně trestány, si na bolest jen zdánlivě zvyknou. Ve skutečnosti tyto děti touží po pomstě a vaše jednání vám vrátit. Hrozí zde nemalé riziko, že děti naše chování časem začnou napodobovat a později se tak i chovat.

Ukázka rozhovoru s 13letým chlapcem:

„Bití je hnusný, chvíli pak rodiče nenávidím, nevím, proč mi to dělaj, ale co já sám můžu dělat. Někdy si říkávám, že mě asi nemaj vůbec rádi a mám chuť jim všechno zničit a utýct někam daleko. Ale bojím se, tak zůstanu, chvíli je to lepší, tak si dělám, co chci, a říkám si, že to musím vydržet a potom odejdu a úplně se na ně vykašlu (Vaníčková, 2004, s. 105).“

Autor Rogge (1996) tvrdí, že většina dětí tělesný trest vnímá jako pocit strachu a bezmoci. Tělesná bolest velmi brzo odezní, ale rány, které dítěti zůstanou, způsobují hluboké jizvy a to ve formě pocitu hanby, studu a vydání napospas.

Z. Matějček (1986) říká, že trest není jen to, co vidíme navenek, ale je to hlavně to, co se odehrává v dítěti samotném, to co dítě při trestu prožívá. Je to nepříjemný, tísnivý a ponižující pocit, kterého by se dítě nejrady rychle zbavilo a do budoucna se mu rádo vyhnulo.

E. Vaníčková (2004) uvádí, že s tělesnými tresty nesouhlasí většina dětí. Tyto jejich postoje jsou z části ovlivněny tím, že děti cítí, že jde o násilí, cítí, že nejde o potrestání za nějaký prohřešek, ale jde o křivdu, vztek rodiče. Velice často se také stává, že otec musel použít řemen. Tato skutečnost se později opakovaně vypráví třeba při rodinné sešlosti. Tím rodič zcela opomíjí skutečnost, že výprask má znamenat prominutí prohřešku. Samotný prohřešek se tímto způsobem může připomínat i roky a být tak důvodem jakési nálepky negativního chování.

3.2 Proč jsou tělesné tresty nedobré

V této podkapitole se věnuji argumentům proč při výchově dětí neužívat tělesných trestů a jakým způsobem lze při výchově tělesné tresty nahradit jinými výchovnými postupy. V této podkapitole jsem se nechala inspirovat článkem, „Fyzické tresty narušují sebeúctu dětí“ v Psychologii Dnes, jejichž autory jsou Pavel a Tatjana Kopřivovi.

Lekce o moci

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) tvrdí, že když dítě trestáme, učíme jej, že ubližování je legální nástroj výchovy, který nám slouží k řešení problémů mezi lidmi.

Příkladem mohou být žáci ve třídách. Dle chování jednotlivých žáků k ostatním spolužákům, můžeme vyvodit, zda je a částečně i jakým způsobem je dítě doma trestáno. Děti, které jsou doma trestány tělesně a často i velmi surovým způsobem volí v případě konfliktu se svým spolužákem použití fyzické síly.

Zmatení motivace

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) říkají, že je velmi důležité, abychom děti učily dělat určité činnosti tak, že pochopí jejich smysl a potřebnost. Pokud se tak stane, budou děti tyto činnosti dělat, aniž by potřebovali tuto činnost dokola připomínat nebo kontrolovat zda ji vykonaly. Pokud však zvolí rodiče vyhrožování nebo trest nedosáhnou ničeho. Dítě sice činnost udělá, ale ne proto, že chápe její smysl, ale proto, aby se vyhnul dalšímu vyhrožování nebo trestání.

Z tohoto si můžeme vzít příklad jak se vyhnout situacím, kdy se rodič stává „bezmocný“ a jediné řešení, které považuje za účelné je užití tělesného trestu. Taková situace je nepříjemná pro obě dvě strany jak pro dítě, tak pro rodiče.

Narušení vztahů

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) tvrdí, že když rodiče budou zneužívat moci a motivace přes strach, mohou tím docílit toho, že naruší vztahy mezi jimi samotnými a jejich dětmi. Děti autoritu potřebují, které se budou vážit a ne autoritu, které se budou bát.

„Zdravá autorita je založena na vzájemném respektu, tyranie na oboustranném strachu (Šmolka, 2007, s. 108).“

Rogge (1996) uvádí, že mnoho vychovatelů a rodičů argumentuje užíváním tělesných trestů tím, že posilují jejich autoritu. Ve skutečnosti vychovatelé a rodiče, kteří užívají tělesných trestů tak dokazují svou bezmocnost, oslabují svou vážnost a autoritu.

Podle Delaroche (2000) děti dávají najevo, někdy velmi výrazně, svou potřebu autority. Rodiče následně mohou reagovat ne příliš vhodně, někdy dokonce až násilnický. Násilí sice není ospravedlnitelné, avšak reakce rodiče ospravedlnitelná je.

„Potřeba autority není potřebou trestu (Delaroche, 2000, s. 26).“

Narušení sebeúcty

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) uvádí, že když někoho tělesně trestáme, dáváme mu tak najevo, že za nic nestojí. V opačném případě bychom se k němu takto nechovali. Aniž o to usilujeme, tak tělesné tresty narušují sebeúctu dětí. Důsledkem toho může být problém v následném navazování partnerských vztahů těchto dětí, protože když si dítě neváží samo sebe, bude k dalším lidem vzhlížet nebo se nad ně vyvyšovat.

Rogge (1996) uvádí, že důsledkem tělesného trestání dětí, snižuje jejich sebedůvěru, pocit vlastní ceny a důsledkem toho pak může být sociální úzkost, strach ze selhání, strach z odnětí lásky nebo strach z tělesného trestu.

Ztížení nápravy

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) uvádí, že po tělesném trestu se vždy dostaví negativní emoce. Když se děti nějakým způsobem proviní, jsou si většinou dobře vědomy proč. Většinou mají tyto děti i snahu svůj čin napravit. Když však po provinění následuje tělesný trest, energie negativních emocí se odpoutají od snahy o nápravu a naopak se koncentrují spíše na toho, kdo dítě potrestal.

Rogge (1996) uvádí, že užívání tělesných trestů jako prostředku, který stanoví určité hranice, dítěti ke změně chování nepomůžou. Tělesné tresty naopak posilují nepřátelství a vzájemnou neúctu.

Potlačení soucitu

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) tvrdí, že děti, které jsou opakovaně tělesně trestány, začnou postupem času své pocity potlačovat. To může vést k tomu, že děti postupem času přestanou soucítit s druhými lidmi a dokonce i k tomu, že budou násilí tolerovat jako „normální“.

Odpustky

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) uvádí, že někdy bývají tělesné tresty vnímány jako „odpustky“. To znamená, že když je dítě po provinění tělesně potrestáno, je jeho nesprávné chování odčiněno. Následně tedy již není důvod k nápravě nesprávného chování.

Podle Matějčka (1986) je důležité, aby dítě prožilo pocit viny. V opačném případě trest ztrácí svůj účinek. Dítě musí pochopit, že se nějak provinilo proti dobrému vztahu mezi ním a jeho rodičem. Bez tohoto uvědomění si je trest pouze aktem násilím, nesmyslným sekýrováním nebo zbytečným plýtváním energií. Z toho vyplývá, že když dítě trestáme jen proto, že jsme netrpěliví nebo máme špatnou náladu, naše výchovné úsilí se zcela mívá účinkem a může způsobit spíše více škody.

Ohrožení morálního vývoje

Pavel a Tatjana Kopřivovi (2008) tvrdí že, děti, aby se vyhnuly dalším trestům, učí se časem své prohřešky maskovat. Mohou i začít lhát a podvádět. Toto může děti provázet až do dospělosti.

4 DŮSLEDKY TĚLESNÉHO TRESTÁNÍ

4.1 Dlouhodobý důsledek tělesného trestání

4.1.1 Trauma

Podle Vaníčkové (2004) je trauma mimořádně stresující a zatěžující působení, které můžeme rozdělit na dva typy, a to trauma jednorázové, nepředvídatelné a trauma, které je opakované, bolestivé, předpověditelné, očekávané a ponižující.

Většina tělesných trestů tedy patří ke druhému typu traumatu (Vaníčková, 2004). Můžeme je charakterizovat tím, že jsou předpověditelné, bolestivé a znamenají pro dítě ponižující zkušenost. Dítě již dopředu ví, že pravděpodobně tělesné trestání nastane a mobilizuje obranné mechanismy proti bolesti a ponižení. Díky tomu může docházet k tomu, že dítě bude své emoce potlačovat, bude jednat sebedestruktivně a časem se s agresorem identifikuje. (Vaníčková, 2004)

4.1.2 Transgenerační přenos násilí

Vaníčková (2004) píše, že k transgeneračnímu přenosu násilí dochází v případech, když děti, přijímají dlouhodobě násilí od svých rodičů, kteří se jeví jako dominantní. Tyto děti dospějí a převezmou roli od svých rodičů a stanou se dominantním partnerem, který předává násilí především slabším, tedy svým rodičům, kteří v průběhu roků zestárli, ale také svým dětem. Jediná osoba, která tento přenos může zastavit je matka, a to tehdy pokud se jí dostane významné podpory a terapie.

4.1.3 Posttraumatická stresová porucha

Podle Hartla (2004) je posttraumatická stresová porucha odezva, která se projeví po prožití traumatu. Pro posttraumatickou stresovou poruchu jsou charakteristické pocity otupělosti, odcizení se lidem, úzkost poruchy spánku, opakování prožitého traumatu ve spánku a vzpomínkách, vyhýbání se všemu co nějakým způsobem může prožitou událost připomínat.

Jak uvádí Vaníčková (2004) posttraumatická stresová porucha se častěji objevuje u dětí, které je opakovaně po delší dobu vystavováno traumatizaci, než u dětí, které se setkají

s traumatem, ač krutým, ale ojedinělým. Na tom, že se u dítěte rozvine posttraumatická stresová porucha má částečně podíl i osoba, která dítě atakuje.

Z toho tedy plyne, že na vytvoření posttraumatické stresové poruchy může mít podíl rodič, který své dítě opakovaně, surově a dlouhodobě tělesně trestá.

E. Vaníčková (2004) uvádí tyto důsledky posttraumatické stresové poruchy: poruchy pozornosti, ztížená adaptace na prostředí, deformace životních událostí, četné vegetativní potíže, výrazné psychické napětí, ztráta radosti ze života, omezená společenská angažovanost, narušení účelného jednání, silné zážitky úzkosti paniky, limity pro životní styl a seberealizaci, pokles frustrační tolerance, poruchy v sexuálním životě, nižší schopnost soustředit se, snížený pracovní výkon, sociální izolace, zvýšená unavitelnost, v budoucnu problémy v rodičovské roli (Praško, Hájek, Preiss, In Vaníčková, 2004)

4.2 Co dělat když se rodič neovládne

Jak přiznává sama autorka Kat-Zahn (2008) i ona se někdy neovládne a své děti někdy uhodí. Pokud se tak stane, svým dětem snaží co nejdříve omluvit, snaží se jim vysvětlit, že byla moc rozčilená a že ví, že její reakce nebyla správná. Poté dětem slíbí, že se bude snažit, aby se něco takového příště neopakovalo. Přitom svým dětem řekne, že mají důvod být na ni naštvané, a že je chápe. Navíc, ale dodává, že tento nebo podobný postup je naprosto zbytečný, pokud se podobné situace odehrávají často.

Jako prevence může sloužit devět klíčových myšlenek, které pomohou odstranit návyk facek, políčků, pohlavků jak je doporučuje Vaníčková (2004) ve své publikaci:

1. **Zachovat klid**, protože výrazné emoce vedou ke ztrátě sebekontroly.
2. Dopřát si **chvíli času a klidu sám pro sebe**, jelikož tak lépe dosáhneme konstruktivnějšího a kreativnějšího řešení problému.
3. Snažit se **být milí, ale zároveň pevný a důsledný** a sdělit tak důrazně a důsledně svůj názor.
4. **Podpořit tvořivý přístup i na straně dětí**. Tím je míněno dát dítěti možnost, aby mohlo zvážit a zvolit nápravu svého chování.
5. **Vycházet z logických důsledků dítěte**. Dát dítěti možnost postarat se o nápravu.

6. Pokud dítě poruší domluvenou dohodu, není stále důvod pro zdvihnutí ruky, ale měly bychom dát dítěti možnost vysvětlit, proč se tak stalo.
7. Rodič **nebude vyvolávat konflikt**, naopak **situaci využije ve svůj prospěch** a tím dítěti ukáže jak se v podobné situaci zachovat.
8. Další myšlenkou je **zachovat laskavost, ale důslednost**.
9. Na závěr Kvols (Vaníčková, 2004) doporučuje: **5 minut pro obě strany k zamýšlení a rychlé inventuře ztrát a zisku**.

5 POHLED NA TĚLESNÉ TRESTY VE VYBRANÝCH ZEMÍCH

Pokud jde o tělesné tresty ve vybraných zemích, čerpáme ze seriózního zdroje, tj. publikace E. Vaníčkové Tělesné tresty dětí z roku 2004. Autorka zde poskytuje do jisté míry ucelený pohled na problematiku tělesných trestů dětí. Čerpala z výzkumných zdrojů v souvislosti s přípravou Globální iniciativy, která měla vytvořit obraz situace tělesných trestů ve světě.

Jak uvádí Vaníčková (2004) byla v dubnu 2001 přijata v Ženevě na podnět představitelů EPOCHY WORLDWIDE Globální iniciativa k zákazu tělesných trestů dětí. Tato iniciativa se řídila mottem „Děti jsou také nositeli lidských práv“.

Podle Vaníčkové (2004) Vysoká komisařka OSN pro lidská práva paní Mary Robinson se k tělesným trestům vyjádřila takto: „Zdrojem tělesných trestů v rukou dospělých je popření Úmluvy o právech dítěte“.

Podle Vaníčkové (2004) jsou tělesné tresty světovým fenoménem. Ve své publikaci uvádí výsledky z některých zemí, které byly vytvořeny v souvislosti s přípravou Globální iniciativy, s cílem zmapovat situaci tělesných trestů na celém světě. Tyto výsledky ukázaly, že např. V Barbarosu s tělesným trestem souhlasí 70 % rodičů a 76 % z nich schvaluje bití za pomoci pásku nebo řemene. V Egyptě uvedla více než třetina dětí, že byla bita páskem nebo holí, čtvrtina z těchto dětí, že měli po bití nějaké zranění. V Pakistánu bylo v roce 1999 78 % dětí tělesně trestáno v základní škole a všechny děti doma. V Rumunsku proběhla studie v roce 1992 a ukázala, že 84 % rodičů považuje políček a plácnutí za normální metodu výchovy a 96 % rodičů nevnímá tělesný trest jako ponížení. V Anglii proběhl výzkum v roce 1990, ten ukázal, že tři čtvrtiny matek schvalují plácnutí rukou dítěte mladšího jednoho roku, 35 % rodičů bilo své děti jedenkrát týdně nebo i častěji, a pětina rodičů přiznala, že k bití dítěte někdy použila nějaký předmět.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ANALÝZA NĚKTERÝCH DOSAVADNÍCH VÝZKUMŮ

V první kapitole praktické části se budu věnovat dvěma výzkumům, kterými se zabývala v předchozích letech MUDr. Eva Vaníčková. Její výzkumy se stejně jako moje bakalářská práce týkají tělesných trestů v rodině.

6.1 Epidemiologická studie z roku 1994

Jak Vaníčková (2004) uvádí, v roce 1994 tvořilo soubor celkem 1540 dětí a to ve věkovém rozmezí 10 – 12 let. Z toho 886 dětí žilo v Praze a 654 dětí v okresním městě nebo na vesnici. Z jejich výsledků vyplívá, že pozitivní výchovu užívá 43,8 % rodin. Dalším bodem byl důvod výchovného zásahu. Nejfrekventovanější odpovědí byla školní známka. Jako nejužívanější formu odměny uvedly děti podle Vaníčkové (2004) pochvalu. Naopak jako nejčastěji užívanou formu trest uvedly děti hubování a to 62 % dotázaných dětí. Dále 19 % dětí bylo potrestáno něčím, čeho se hodně bály, 8,3 % bylo potrestáno zavřením do tmavé místnosti, 5,1 % ponecháno o samotě doma, 4,6 % samo zavřeno do nějaké místnosti a 2,3 % dětí muselo jít za trest do sklepa, garáže atd. S tělesným trestem jak je např. facka, výprask, kopanec, silná rána nebo úder mělo v souboru zkušenost 90,4 % dětí. Dalším bodem, kterým se Vaníčková ve své studii zabývala, byl tělesný trest, který odpovídá násilí. Podle její studie bylo 27,5 % dětí bito předmětem, 29,3 % dětí je bito na citlivou část těla a 33,1 % dětí má po výprasku na těle stopy. Jako typický výchovný předmět uvádí Vaníčková vařečku dále potom vodítko na psa, ramínko, řemen a domácí pantofle. Na závěru své studie chtěla Vaníčková zjistit, jaký mají děti vědomy vztah ke svým rodičům. Výsledkem bylo, že 2 % dětí neví, jestli mají rádi své rodiče, 14 % dětí mají raději matku, 4 % dětí má raději otce. Z tohoto výsledku podle Vaníčkové (2004) vyplívá, že pětina dětí zřejmě prožívá emocionální trauma, protože každé „normální a zdravé“ dítě má rádo oba dva rodiče stejně.

6.2 Epidemiologická studie v roce 2003 a její výsledky

Vaníčková (2004) uvádí, že v Praze počet rodin, které své děti netrestají tělesně, stoupá. Naopak je tomu u rodin žijících ve městech a na vesnici, kde tomu tak není. Studie ukázala, že důvody odměňování a trestání se nezměnily. Nejfrekventovanějším důvodem výchovného zásahu zůstává na prvním místě školní známka. Odměnou pro dítě se často

stává společné nedělní odpoledne strávené v hypermarketu nebo návštěva „McDonalda“. Nejčastější formou trestu se stává zákaz používat mobil, počítač, video nebo návštěva u kamaráda. Častěji je také užíváno odejmutí večeře jako způsob trestu. S tělesným trestem jako je facka, výprask, kopanec nebo silná rána má zkušenost 13,6 % dětí. Jako nejčastěji užívaný tělesný trest je výprask. Předměty, které jsou užívány jako typické výchovné předměty, zůstávají vesměs stejné. Jen snad domácí pantofle byly nahrazeny za nějaký kabel nebo šňůru. U skupiny dětí, které jsou tělesně trestány tak, že trest odpovídá násilí, došlo k pozitivní změně. Bití předmětem uvedlo 25,8 % dětí, bití na citlivou část těla uvedlo 21,3 % dětí a po výprasku má na těle stopy 27,2 % dětí. Největší změna celé studie je paradoxně patrná zejména na citovém vztahu dětí k rodičům. 1,5 % dětí uvedlo, že nemají své rodiče rády, 5,5 % neví, zda mají své rodiče rády, 24 % dětí uvedlo, že má raději matku, 12,5 % dětí uvedlo, že má raději otce. Jen 56,5 % dotázaných dětí uvedlo, že má oba rodiče rádo stejně.

7 PROJEKT VÝZKUMU

Příprava spočívala ve formulaci problému a cíle výzkumu, druhu výzkumu, výzkumné metody, formulaci hypotéz a výběru respondentů.

7.1 Druh výzkumu

Jako druh výzkumu jsem zvolila kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum, který sleduje systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy (Chráška, 2007, s. 12).

7.2 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak tělesné tresty vnímají žáci pátých tříd základních škol na Kroměřížsku, jak je hodnotí a jak je tyto tresty bezprostředně ovlivňují.

Dílní cíle výzkumu:

- a) *Co si děti myslí o zákazu tělesných trestů.*
- b) *Jakým způsobem jsou děti doma trestány nejčastěji.*
- c) *Na jaké místo mezi tresty, děti řadí tělesné tresty.*
- d) *Které tělesné tresty děti vnímají jako nejhorší.*
- e) *Jaký je pro děti nejhorší tělesný trest od rodičů.*
- f) *Co děti pocítují vůči rodiči, když je tělesně trestá.*
- g) *Zda si dotázané děti myslí, že budou v budoucnu při výchově vlastních dětí používat tělesné tresty.*

7.3 Formulace hypotéz

Problém 1: Liší se názory mezi dívkami a chlapci na situaci, kdy by tělesné tresty dětí byly zcela zakázány?

Hypotéza H1: Mezi dívkami a chlapci v názorech na zákaz tělesných trestů dětí nejsou rozdíly.

Položka č.: 1 v dotazníku

Problém 2: Liší se způsoby trestání dětí na vesnici a ve městě?

Hypotéza H2: Způsoby trestání dětí žijících na vesnici nebo městě se neliší.

Položka č.: 2 v dotazníku

Problém 3: Liší se zkušenost dívek a chlapců v tom, že byli někdy nespravedlivě tělesně potrestáni?

Hypotéza H3: Zkušenost dívek a chlapců v tom, že někdy byli nespravedlivě potrestáni, se neliší.

Položka č.: 6 v dotazníku

Problém 4: Liší se pocity dívek a chlapců vůči rodiči, který je tělesně trestá?

Hypotéza H4: Pocity dívek a chlapců se vůči rodiči, který je tělesně trestá, neliší.

Položka č.: 7 v dotazníku

7.4 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník. Podle P.Gavory (2000, In Chráska 2007) je dotazník způsob, díky němuž klademe otázky písemnou formou a na základě těchto otázek získáváme písemné odpovědi. „Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně (Chráska, 2007, s. 163).“

Ještě předtím, než jsem oslovila respondenty, jsem dotazník předložila pěti dětem ve věku 10 let, abych si ověřila jeho srozumitelnost a popřípadě mohla ještě před samotnou realizací výzkumu odstranit nedostatky.

Dotazník obsahuje 14 položek tohoto typu:

Položky škálové – položka č. 1:

1) Ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková chce prosadit návrh zákona, který zakáže tělesné tresty dětí. Nakolik bys s tímto zákonem souhlasil (a)?

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

Položky polozavřené – položka č. 2, 7

Například položka č. 7:

7) Co cítíš vůči rodiči, když Tě tělesně trestá?

a) zlost

b) lítost

c) nenávisť

d) vzdor

e) odpor

f)

Položky stupnicové – položky č. 3, 4

Například položka č. 4:

4) Uved' v pořadí tělesné tresty od pro Tebe nepříjemnějšího(označ číslicí 1), až po pro tebe nejhoršího (označ číslem 4).

- a) výprask předmětem (vařecha, opasek)
- b) „facka“
- c) výprask rukou
- d) tahání za uši nebo za vlasy

Položky otevřené – položky č. 5, 14

Například položka č. 5:

5) Jaký tělesný trest od rodičů je pro tebe nejhorší?

.....

Položky uzavřené – položky č. 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Například položka č. 6:

6) Byl (a) jsi někdy rodiči nespravedlivě tělesně potrestán?

- a) ano
- b) ne

Množství položek v dotazníku není záměrně příliš vysoké, a to proto, že dotazník je určen dětem v období mladšího školního věku.

Pro inspiraci při tvorbě dotazníku mi sloužil článek Fyzické tresty narušují sebeúctu dětí od Pavla a Tatjany Kopřivových (2008) v Psychologii Dnes a publikace Tělesné tresty od E. Vaníčkové (2004).

7.5 Výzkumný vzorek

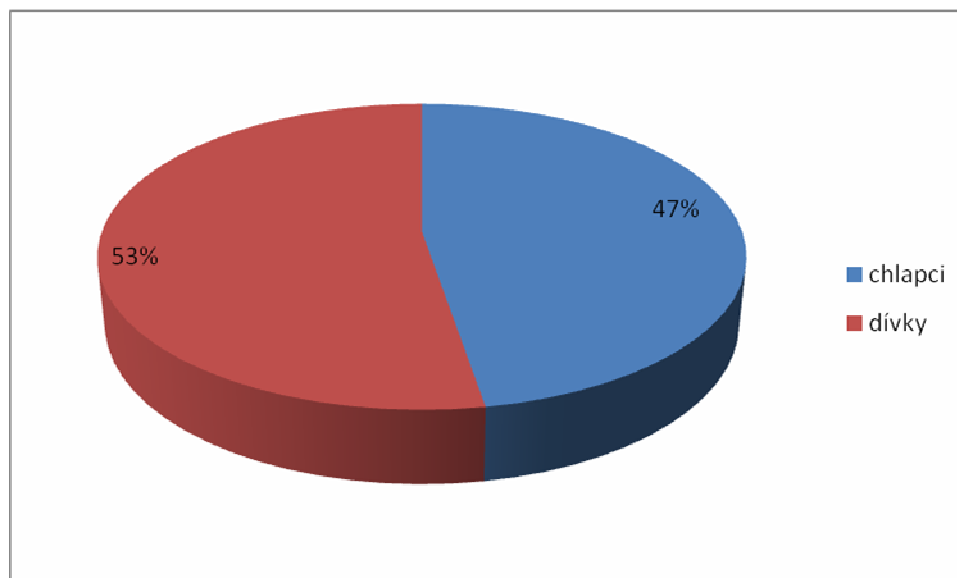
Při rozhodování o volbě věkové kategorie výzkumného vzorku jsem nakonec zvolila žáky pátých tříd ZŠ. Zprvu jsem uvažovala o dětech mladšího školního věku, a to žácích 3., 4. a 5. tříd. Nakonec jsem se rozhodla pro žáky 5. tříd. Učinila jsem tak z důvodu zkušeností z mé praxe ve 2. ročníku mého studia na FHS- UTB ve Zlíně, která probíhala právě na Základní škole, ale také z období mé praxe v době studia na Střední pedagogické škole v Kroměříži. Žáci nižších ročníků by nemuseli být tolik otevření a upřímní a to z důvodu, že by se mohli stydět za to, že jsou doma rodiči trestáni. Naopak žáci 5. tříd se k problematice tělesných trestů dokáží otevřeně a bez většího studu vyjádřit. Žáci pátých tříd ukončují první stupeň základního vzdělání a připravují se na přechod na druhý stupeň.

Výzkum se uskutečnil v prosinci 2008 na čtyřech základních školách v Kroměříži. Nejprve jsem se osobně sešla s řediteli škol a požádala je o umožnění výzkumu na jejich škole. Po domluvě jsem v jednotlivých třídách 5. ročníků osobně dotazníky rozdala a vysvětlila žákům informace k vyplňování dotazníku. Také jsem je upozornila, že dotazník je zcela anonymní.

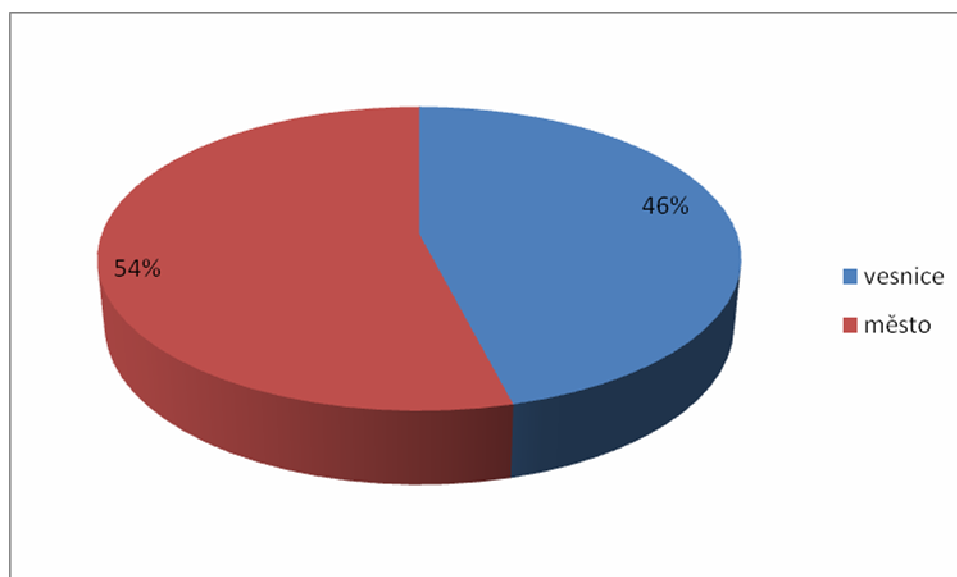
Výzkumný vzorek tvoří celkem 150 respondentů.

Tabulka 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví

ODPOVĚĎ	abs.	%
chlapci	71	47,3
dívky	79	52,7
CELKEM	150	100,0

Graf 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví**Tabulka 2: Zastoupení respondentů dle bydliště**

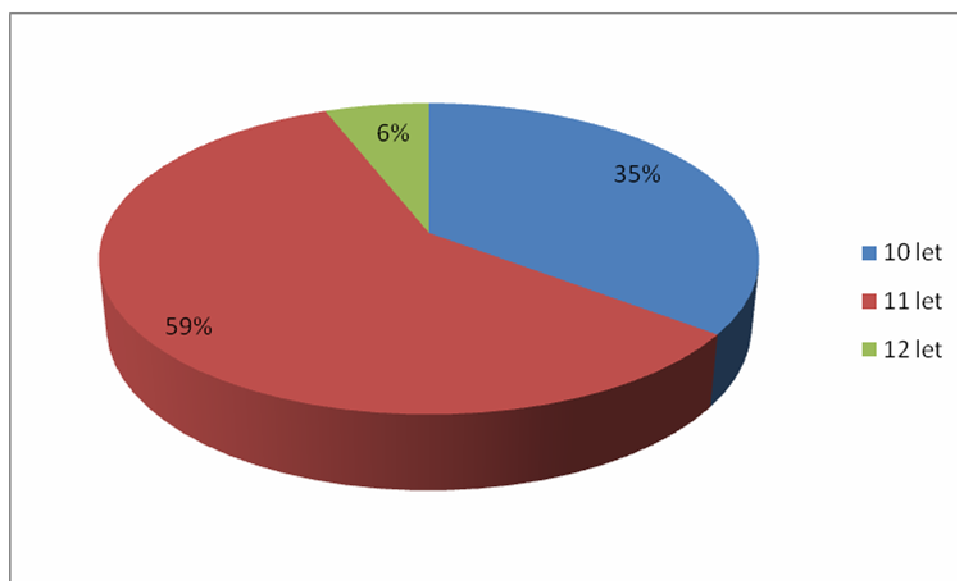
ODPOVĚĎ	abs.	%
vesnice	69	46,0
město	81	54,0
CELKEME	150	100,0

Graf 2: Zastoupení respondentů dle bydliště

Tabulka 3: Zastoupení respondentů dle věku

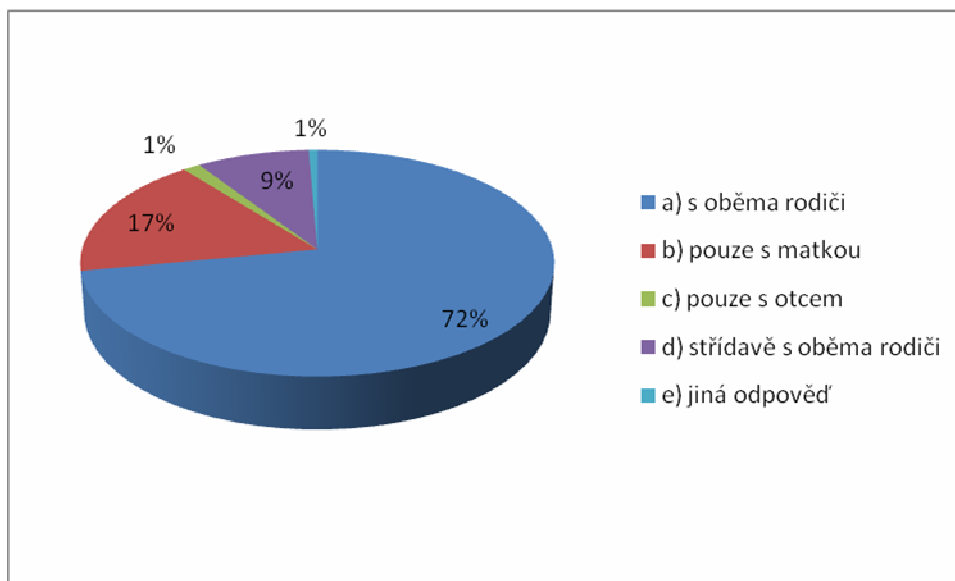
ODPOVĚĎ	abs.	%
10 let	53	35,3
11 let	88	58,7
12 let	9	6,0
CELKEM	150	100,0

Graf 3: Zastoupení respondentů dle věku

Tabulka 4: Zastoupení respondentů dle rodinné situace

ODPOVĚĎ	abs.	%
a) s oběma rodiči	108	72,0
b) pouze s matkou	26	17,3
c) pouze s otcem	2	1,3
d) střídavě s oběma rodiči	13	8,7
e) jiná odpověď	1	0,7
CELKEM	150	100,0

Graf 4: Zastoupení respondentů dle rodinné situace

Získaná data byla zpracována čárkovací metodou a převedena do tabulek v absolutních a relativních četnostech, včetně procentuálního vyjádření. Tabulky byly vytvořeny v programu Microsoft Office Excel. Pro přehlednost, byla data též znázorněna za pomoci prostorového výsečového grafu.

Položky otevřené (č. 5) a polouzavřené (č. 2, 7,14) jsem zpracovávala za pomoci kódování, které se užívá zejména při kvalitativním výzkumu. Z volně psaných stejných nebo podobných výroků jsem utvořila kategorie, které mi umožnily následně kvantitativní zpracování dat.

8 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA DAT

Získaná data za pomoci dotazníků byla zpracována za pomoci čárkovací metody a posléze byly převedeny do tabulek, kde se nachází jejich absolutní a relativní četnost. Tabulky byly vytvořeny v programu Microsoft Office Excel. Pro přehlednost byla data též znázorněna za pomoci prostorového výsečového grafu.

Položky otevřené (č. 5) a polouzavřené (č. 2, 7,14) jsem zpracovávala za pomoci kódování, které se užívá zejména při kvalitativním výzkumu. Z volně psaných stejných nebo podobných výroků jsem utvořila kategorie, které mi umožnily následné kvantitativní zpracování dat.

8.1 Deskripce získaných dat

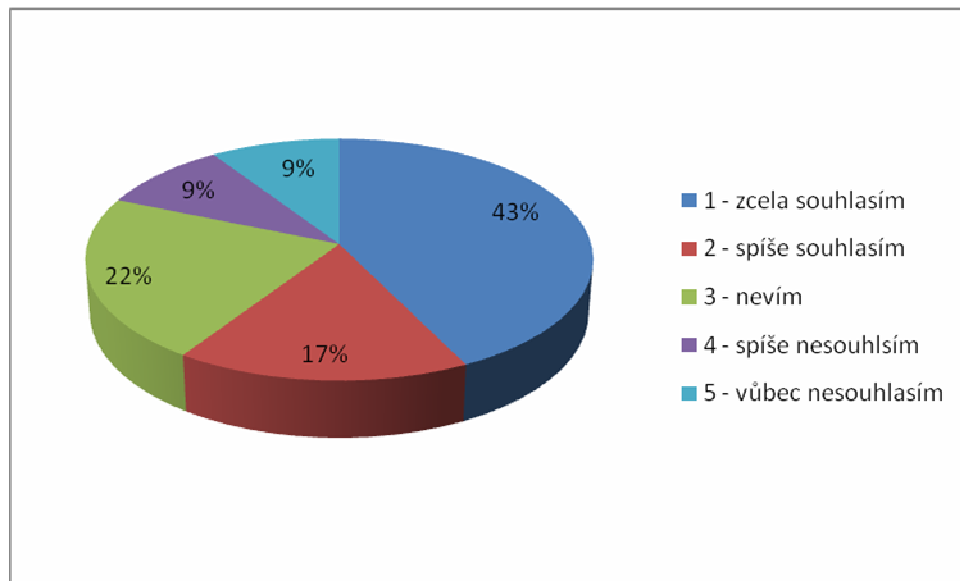
Následující položky odpovídají pořadí v dotazníku. Některé položky jsou doplněny o komentáře respondentů. Tyto komentáře jsou přesně citovány a to i s gramatickými chybami.

1) Ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková chce prosadit návrh zákona, který zakáže tělesné tresty dětí. Nakolik bys s tímto zákonem souhlasil (a)?

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

Tabulka 5: Odpovědi respondentů nakolik souhlasí se zákazem tělesných trestů

ODPOVĚĎ	DÍVKY		CHLAPCI	
	abs.	%	abs.	%
1- zcela souhlasím	32	40,5	34	47,9
2- spíše souhlasím	10	12,7	15	21,1
3- nevím	17	21,5	16	22,5
4- spíše nesouhlasím	11	13,9	3	4,2
5- vůbec nesouhlasím	9	11,4	3	4,2
CELKEM	79	100,0	71	100,0

Graf 5: Míra souhlasu či nesouhlasu se zákazem tělesných trestů

U dětí převažuje názor, aby tělesné tresty byly zakázány. Celých 43 % dotázaných dětí se zákazem tělesných trestů zcela souhlasí, spíše souhlasí 17 % dětí. Neutrální stanovisko zaujalo 22 % dětí, které se nepřiklonily ani k souhlasu nebo nesouhlasu. Jedna dívka, která zvolila právě tuto možnost, připsala komentář: „Někdo by to měl na 1, ale někdo to opravdu potřebuje“. Odpověď, která se přiklání spíše k nesouhlasu, zvolilo 9 % dětí stejně jako odpověď, která se zákazem tělesných trestů nesouhlasí.

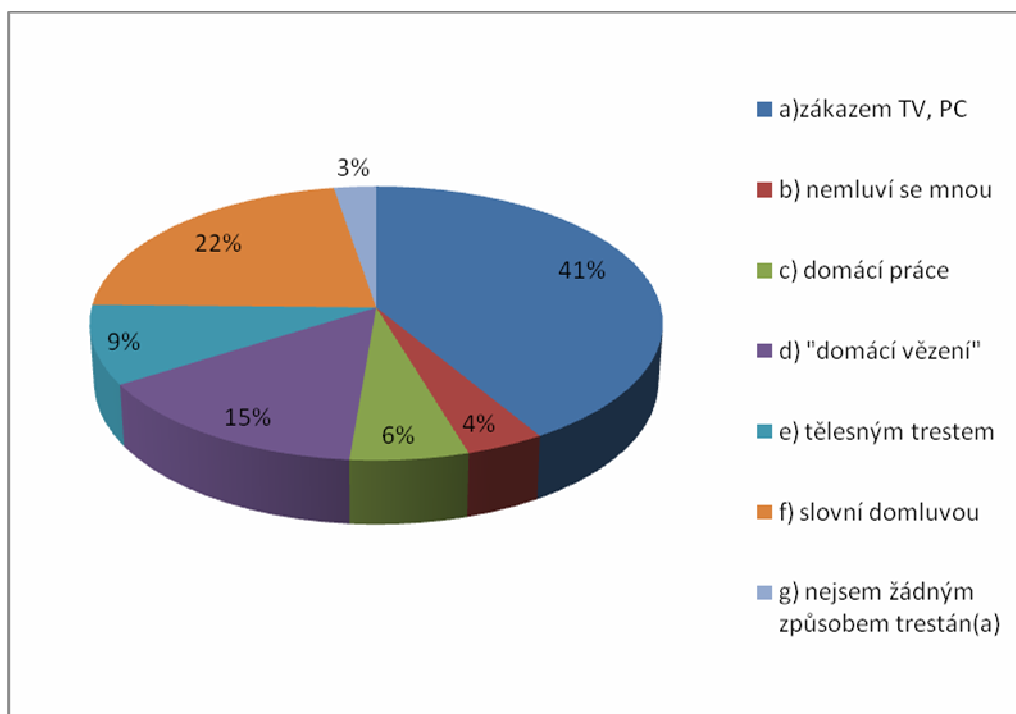
2) Jakým způsobem Tě rodiče nejčastěji trestají?

- a) zákazem TV, PC
- b) nemluví se mnou
- c) domácí práce
- d) “domácí vězení“
- e) tělesným trestem (uved' jakým)
- f) slovní domluvou
- g) nejsem žádným způsobem trestán (a)

Tabulka 6: Jakým způsobem jsou děti nejčastěji trestány

ODPOVĚĎ	MĚSTO		VESNICE		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) zákazem TV, PC	37	45,7	25	36,2	62	41,3
b) nemluví se mnou	4	4,9	2	2,9	6	4,0
c) domácí práce	3	3,7	6	8,7	9	6,0
d) "domácí vězení"	9	11,1	13	18,8	22	14,7
e) tělesným trestem	5	6,2	9	13,0	14	9,3
f) slovní domluvou	20	24,7	13	18,8	33	22,0
g) nejsem žádným způsobem trestán (a)	3	3,7	1	1,4	4	2,7
CELKEM	81	100,0	69	100,0	150	100,0

Graf 6: Jakým způsobem jsou děti nejčastěji trestány

Jako nejčastější způsob potrestání uvádí 41 % dětí zákaz TV, PC, přičemž jsou tímto způsobem více trestány děti žijící ve městě. Slovní domluvou je napomínáno 22 % dětí. "Domácím vězením" je trestáno 15 % dětí z toho více dětí žijících na vesnici. Tělesný trest uvedlo 9 % dětí, jedná se o tresty na zadek – 1, řemenem – 1, vařechou – 2, facka – 2, pohlavek – 1. Domácí práce za trest dostává 6 % dětí. Se 4 % dětí jejich rodiče nemluví a pouze 3 % dětí nejsou žádným způsobem trestána.

3) Když ses provinil (a), jaký trest jsi ochotný(á) od rodičů přijmout? (Označ číslicí 1-5 od nejméně po nejvíce nepříjemný trest)

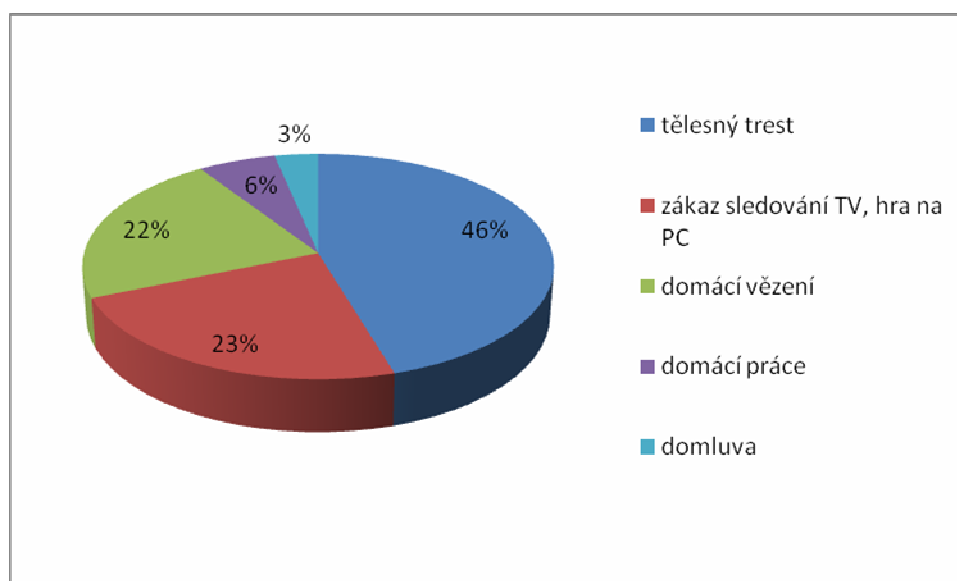
- a) tělesný trest (pár pohlavků)
- b) domluva
- c) "domácí vězení"
- d) zákaz sledování televize, hra na počítači
- e) domácí práce

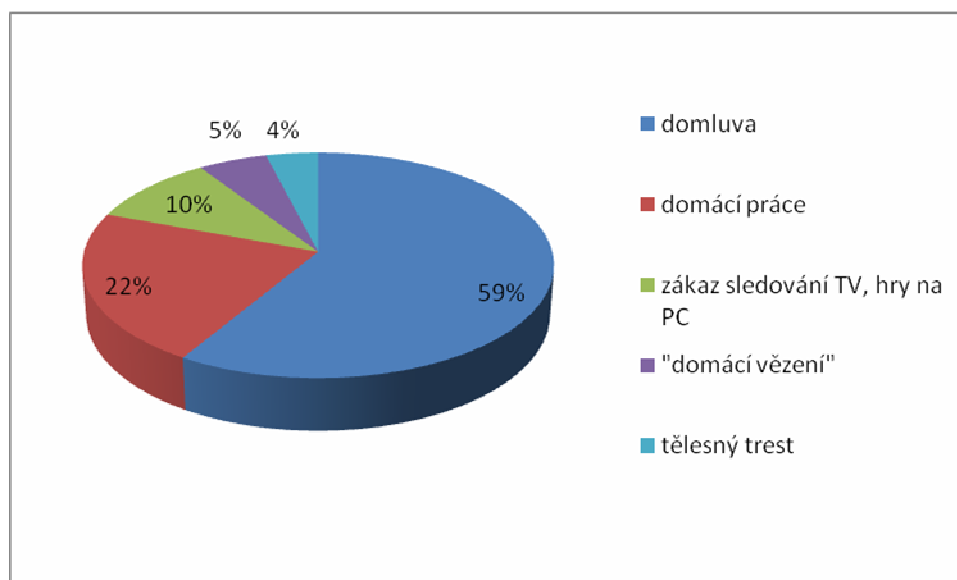
Tabulka 7: Jaké tresty jsou děti ochotny přijmout

(1 - nejméně nepříjemný až 5 nejvíce nepříjemný)

	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ODPOVĚĎ	1		2		3		4		5	
a)tělesný trest	6	4,0	10	6,7	32	21,3	34	22,7	68	45,3
b)domluva	88	58,7	37	24,7	14	9,3	6	4,0	5	3,3
c)"domácí vězení"	8	5,3	26	17,3	50	33,3	33	22,0	33	22,0
d)zákaz sledování TV, hra na PC	15	10,0	22	14,7	23	15,3	55	36,7	35	23,3
e)domácí práce	33	22,0	55	36,6	31	20,7	22	14,6	9	6,0
CELKEM	150	100,0	150	100,0	150	100,0	150	100,0	150	100,0

Graf 7: Které tresty jsou pro děti nejvíce nepříjemné

Graf 8: Které tresty jsou pro děti v případě provinění ochotny přijmout

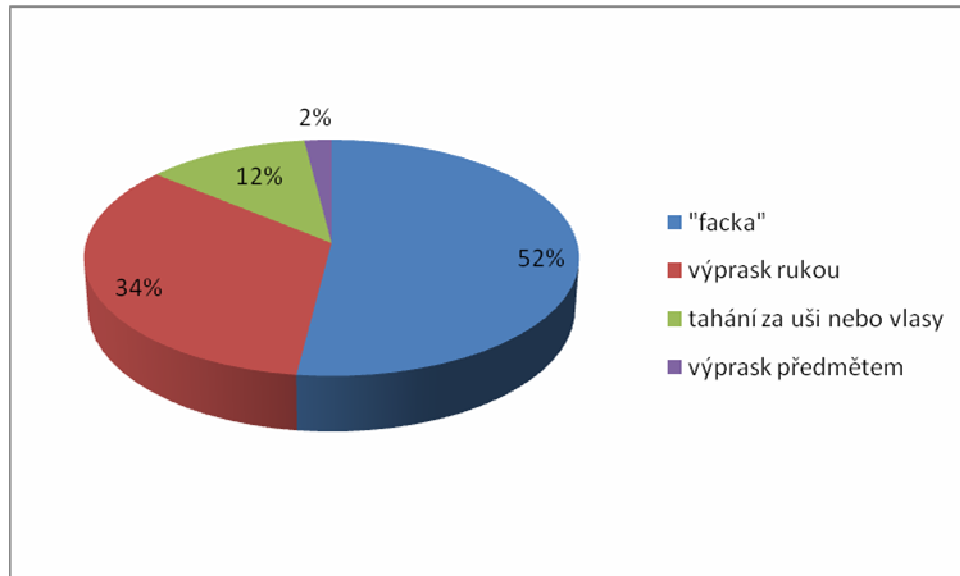
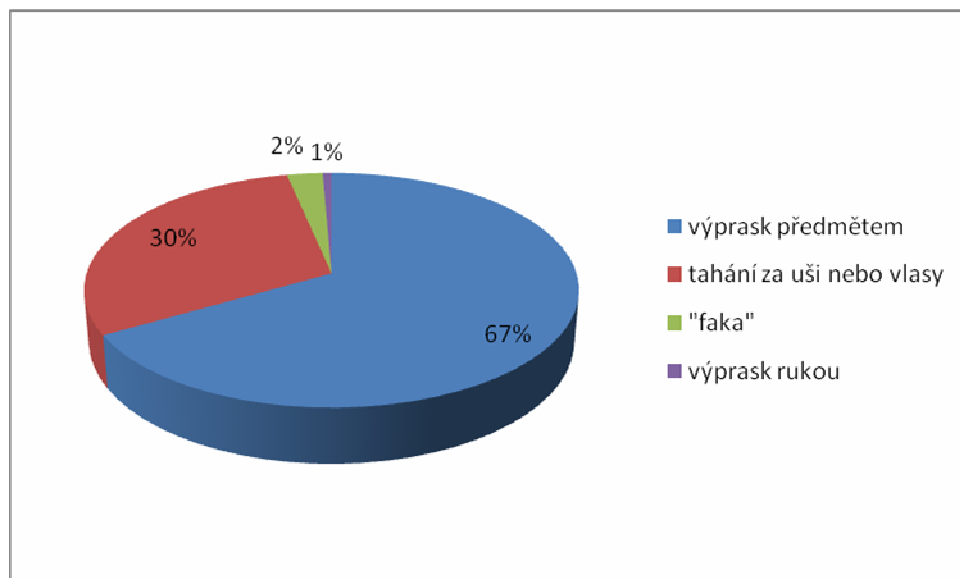
Jako nejpříjemnější trest zvolilo 58,7 % dotazovaných dětí domluvu. Pouze 4 % dětí zvolilo jako nejpříjemnější tělesný trest. Na druhém místě 36,6 % dětí označilo domácí práce, domluvu zvolilo 24,7 %. Na třetím místě zvolilo 33,3 % dětí "domácí vězení" a 21,3 % tělesný trest. Na čtvrtém místě zvolilo 36,7 % dětí zákaz sledování TV, hra na PC a 22,7 % dětí zvolilo tělesný trest. Na pátém místě zvolilo tělesný trest jako nejvíce nepříjemný 45,3 % dětí a 23,3 % dětí zvolilo jako nejvíce nepříjemný trest zákaz sledování TV, hra na PC.

4) Uveď v pořadí tělesné tresty od pro Tebe nejpříjemnějšího (označ číslicí 1), až po pro tebe nejhoršího (označ číslem 4).

a) výprask předmětem (vařecha, opas	
b) „facka“	
c) výprask rukou	
d) tahání za uši nebo za vlasy	

Tabulka 8: Jak děti vnímají tělesné tresty (1 – nejpříjemnější, 4 – nejhorší)

ODPOVĚĎ	1		2		3		4	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) výprask předmětem	3	2,0	8	5,3	39	26,0	100	66,7
b) "facka"	78	52,0	48	32,0	20	13,3	4	2,7
c) výprask rukou	51	34,0	75	50,0	23	15,3	1	0,6
d) tahání za vlasy nebo uši	18	12,0	19	12,7	68	45,3	45	30,0
CELKEM	150	100,0	150	100,0	150	100,0	150	100,0

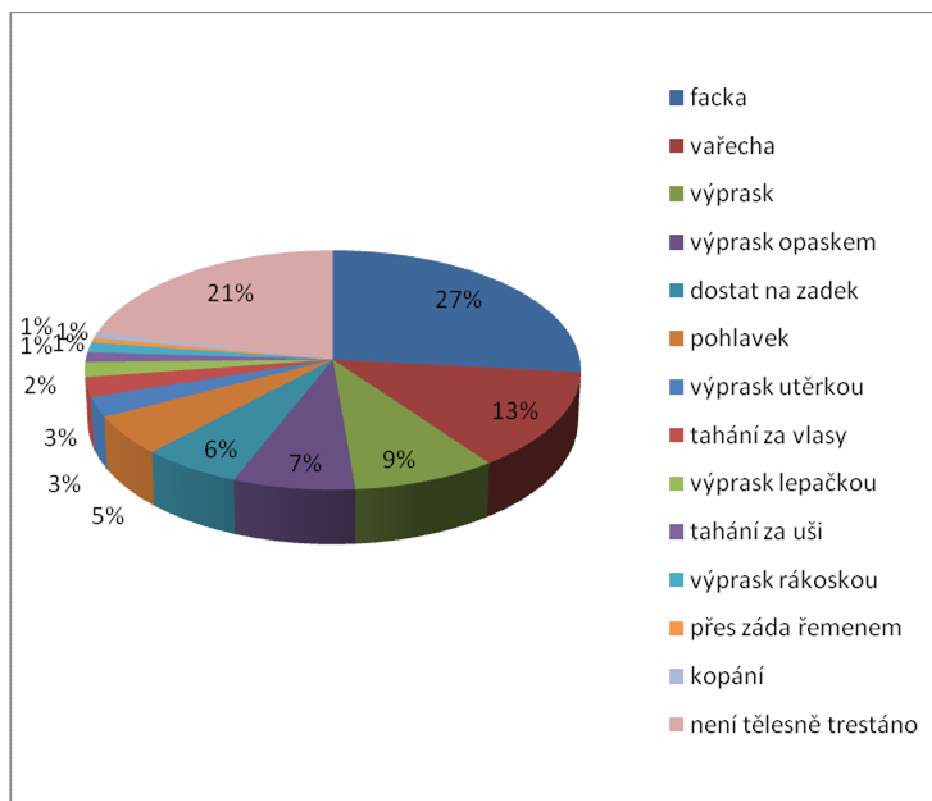
Graf 9: Nejpříjemnější tělesné tresty**Graf 10: Nejhorší tělesné tresty**

Jako nejvíce přijatelný tělesný trest zvolilo 52 % dětí facku. Výprask rukou zvolilo 34 %, 12 % dětí zvolilo tahání za vlasy a uši. Pouze 2 % dětí zvolilo za nejpříjemnější tělesný trest výprask předmětem. Na druhé místo zvolilo 50 % dětí výprask rukou, 32 % facku. Na třetí místo zvolilo 45,3 % dětí tahání za uši nebo vlasy a 26 % výprask předmětem. Na čtvrté místo, tedy jako nejhorší tělesný trest, zvolilo 66,7 % dětí výprask předmětem, 30 % zvolilo tahání za uši nebo vlasy, 2,7 % facku a pouze 0,6 % dětí zvolilo výprask rukou.

Tabulka 9: Jaký tělesný trest je pro děti od rodičů nejhorší

ODPOVĚĎ	DÍVKY		CHLAPCI		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
facka	19	24,1	21	29,6	40	26,7
vařecha	9	11,4	11	15,5	20	13,3
výprask	6	7,6	7	9,9	13	8,7
výprask opaskem	4	5,1	7	9,9	11	7,3
dostat na zadek	5	6,3	4	5,6	9	6,0
pohlavek	3	3,8	5	7,0	8	5,3
výprask utěrkou	4	5,1	0	0	4	2,7
tahání za vlasy	3	3,8	1	1,4	4	2,7
výprask lepačkou	2	2,5	1	1,4	3	2,0
tahání za uši	0	0	2	2,8	2	1,3
výprask rákoskou	0	0	2	2,8	2	1,3
přes záda řemenem	0	0	1	1,4	1	0,7
kopání	0	0	1	1,4	1	0,7
není tělesně trestáno	24	30,4	8	11,3	32	21,3
CELKEM	79	100,0	71	100,0	150	100,0

Graf 11: Jaký tělesný trest je pro děti od rodičů nejhorší

Jako nejhorší tělesný trest uvedlo 27 % dětí facku. Trestání vařechou považuje za nehorší trest 13 % dětí. Výprask uvedlo 9 % a pro 7 % dětí je nejhorší výprask opaskem. Pro 6 % dětí je dostat na zadek a pro 5 % dětí je nejhorší pohlavek. Výprask utěrkou uvedly 3 % dětí stejně jako tahání za vlasy. Výprask lepačkou uvedly 2 % dětí. Po 1 % uvedly děti výprask rákoskou, přes záda řemenem a kopání. Jedna dívka uvedla: „Tělesné tresty jsou mi milejší než zákaz kytary.“

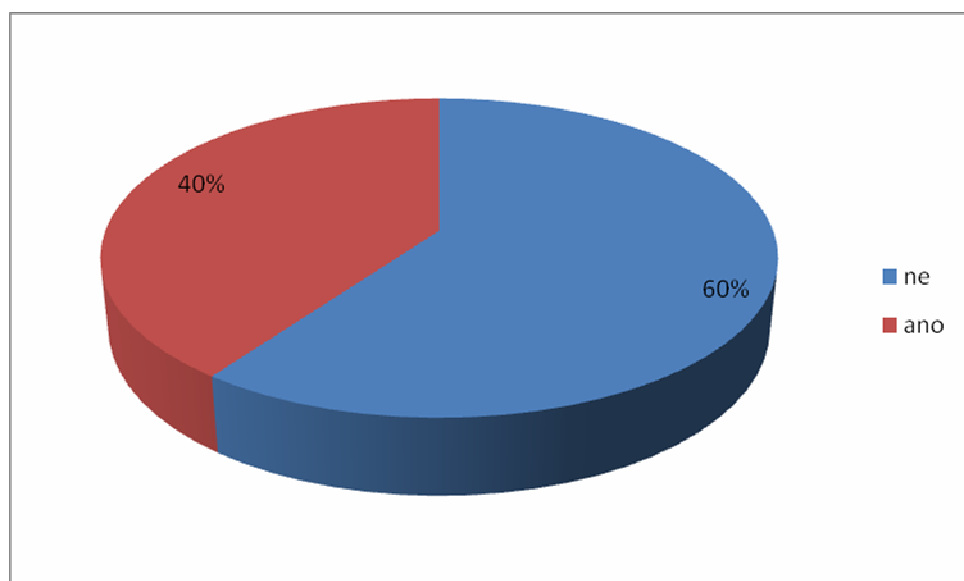
6) Byl(a) jsi někdy rodiči nespravedlivě tělesně potrestán?

- c) ano
- d) ne

Tabulka 10: Odpovědi dětí na otázku zda byli někdy nespravedlivě tělesně potrestáni

ODPOVĚĎ	DÍVKY		CHLAPCI		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano	22	27,9	39	55,0	61	40,7
ne	57	72,1	32	45,0	89	59,3
CELKEM	79	100,0	71	100,0	150	100,0

Graf 12: Kolik dětí bylo někdy nespravedlivě tělesně potrestáno

Z výsledků vyplývá, že 40 % dětí bylo někdy nespravedlivě tělesně potrestáno. Některé děti připsaly k odpovědi ano komentář: „Mohla za to ségra.“, „A často“, Ségra zahrála, že jsem ji sprostě nazvala a proto jsem dostala facku.“ Při zpracovávání dotazníků jsem si všimla, že některé děti, které někdy byly nespravedlivě tělesně potrestány, odpověď ano zakroužkovaly i několikrát, a také na pero tlačily mnohem silněji, než při jiných položkách.

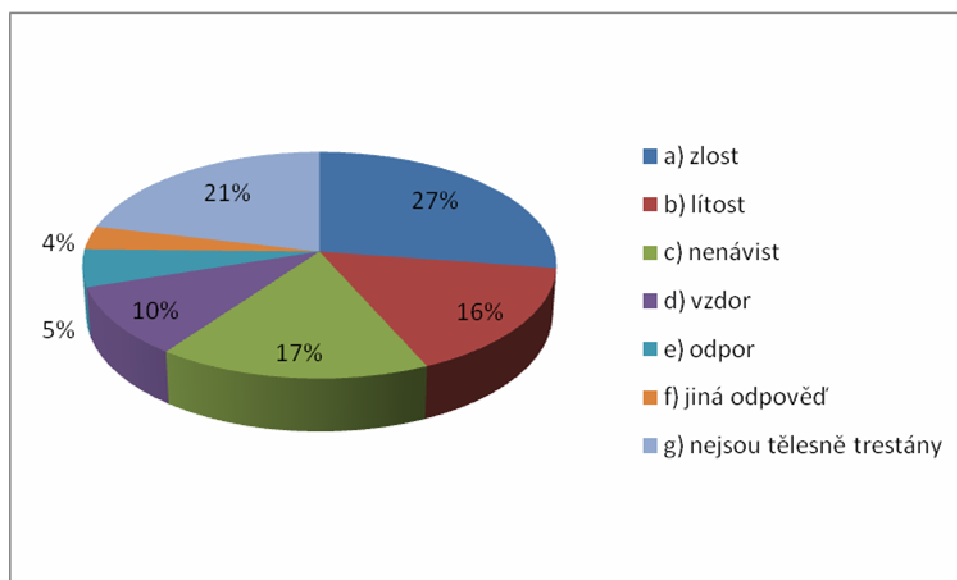
7) Co cítíš vůči rodiči, když Tě tělesně trestá?

- a) zlost
- b) lítost
- c) nenávisť
- d) vzdor
- e) odpor
- f)

Tabulka 11: Co cítí děti vůči rodiči, když je tělesně trestá

ODPOVĚĎ	DÍVKY		CHLAPCI		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) zlost	13	16,5	28	39,4	41	27,3
b) lítost	19	24,1	5	7,0	24	16,0
c) nenávisť	11	13,9	14	19,7	25	16,7
d) vzdor	6	7,6	9	12,7	15	10,0
e) odpor	3	3,8	5	7,0	8	5,3
f) jiná odpověď	3	3,8	2	2,8	5	3,3
g) nejsou tělesně trestány	24	30,3	8	11,4	32	21,3
CELKEM	79	100,0	71	100,0	150	100,0

Graf 13: Co děti pociťují vůči rodiči, když je tělesně trestá

Zlost vůči rodiči při tělesném trestání pociťuje 27 % dětí. Nenávisť uvedlo 17 % dětí. Odpověď lítost zvolilo 16 % dětí. Vzdor uvedlo 10 % dotázaných. Odpor vůči rodiči pociťuje 5 % dětí, 4 % dětí uvedlo jinou odpověď. Do kategorie jiná odpověď spadají tyto odpovědi: „Nemám ji ráda. Jenom si to v hlavě myslím, jinak ji miluji, jako moji maminku.“, „Že to tak má být.“, „Uvědomím si že za to možu a že si to zasloužím.“, „Že nás chtějí něčemu zlému odnaučit.“, „Spravedlnost“

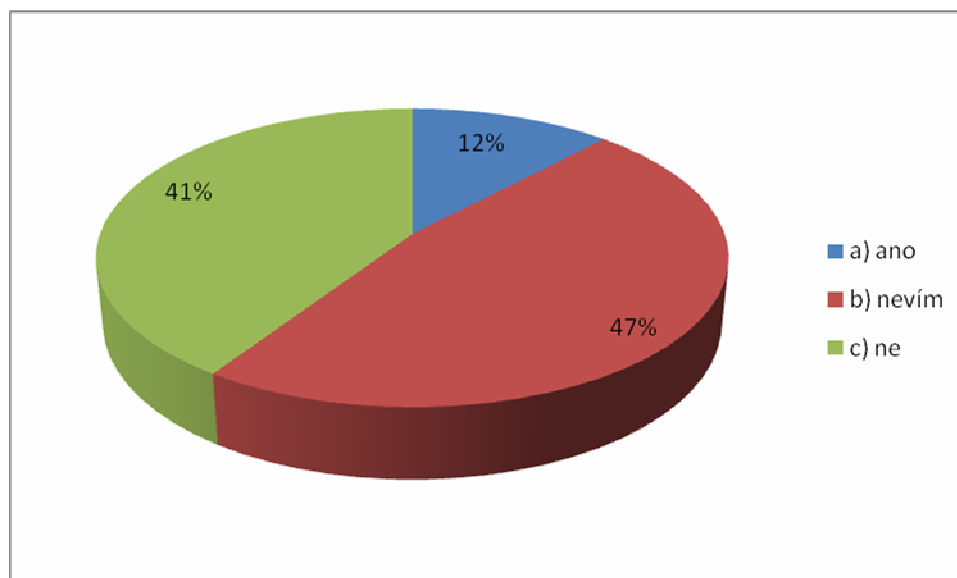
8) Až budeš mít jednou vlastní děti, myslíš, že na nich budeš při výchově používat tělesné tresty?

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

Tabulka 12: Odpovědi respondentů na otázku zda budou při výchově používat tělesné tresty

ODPOVĚĎ	DÍVKY		CHLAPCI		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) ano	6	7,6	12	17,0	18	12,0
b) nevím	39	49,4	32	45,0	71	47,3
c) ne	34	43,0	27	38,0	61	40,7
CELKEM	79	100,0	71	100,0	150	100,0

Graf 14: Odpovědi dětí na otázku zda budou při výchově používat tělesné tresty

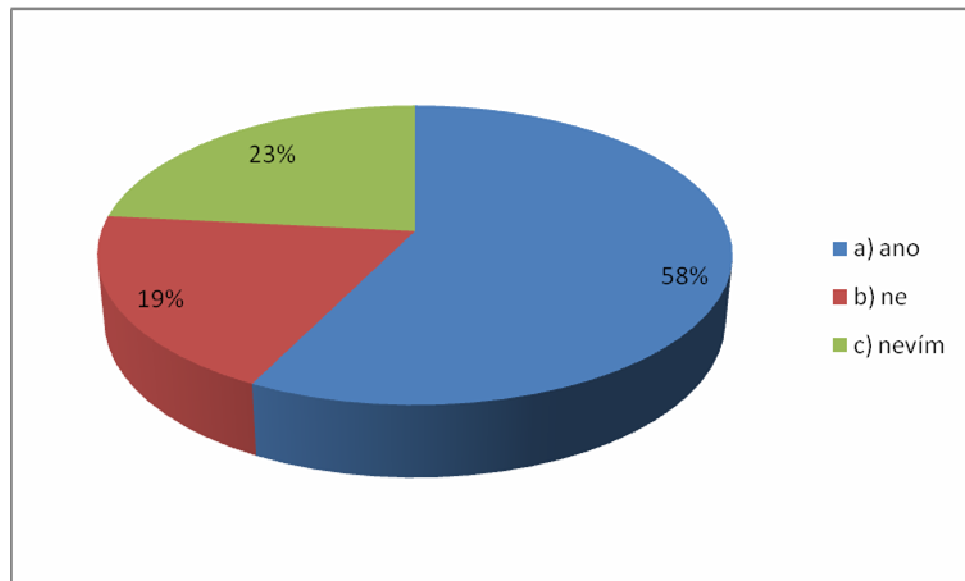
Na otázku zda budou v budoucnu při výchově svých dětí používat tělesné tresty odpovědělo 12 % dětí ano. Tuto odpověď volili častěji chlapci než dívky. Naopak odpověď ne volilo více dívek než chlapců, celkem 41 % dětí. Odpověď nevím zvolilo 47 % dětí. Některé děti připsaly komentář: „Nevím jestli budou zlobit a sprostě mluvit.“, „Podle toho za jaké situace.“, „Když si zaslouží, tak facku.“

9) Byli Tvoji rodiče, když byli dětmi, doma tělesně trestáni?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Tabulka 13: Odpovědi respondentů, zda byly jejich rodiče v dětství tělesně trestány

ODPOVĚĎ	MĚSTO		VESNICE		CELKEM	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
a) ano	40	49,4	51	73,9	86	57,3
b) ne	18	22,2	8	11,6	29	19,3
c) nevím	23	28,4	10	14,5	35	23,3
CELKEM	81	100,0	69	100,0	150	100,0

Graf 15: Odpovědi dětí, zda byly jejich rodiče v dětství tělesně trestány

Z výsledků vyplývá, že 58 % rodičů dětí bylo v dětství tělesně trestáno. V dětství nebylo tělesně trestáno 19 % rodičů dětí. Na tuto otázku neznalo odpověď 23 % dotázaných dětí. Jedna dívka připsala komentář k odpovědi ano: „Jenom ale od tatky protože byl věčně opilý.“

9 VZTAHOVÁ ANALÝZA ÚDAJŮ ZÍSKANÝCH VÝZKUMEM

Potvrzení rozsahu stanovených hypotéz.

Ověření hypotéz jsme provedli na základě zpracovaných faktografických uvedených v kapitole 8 Frekvenční a distribuční analýza.

Hypotéza H1: Mezi dívkami a chlapci v názorech na zákaz tělesných trestů dětí nejsou rozdíly.

Na základě odpovědí v Tabulce 5 (s. 36), nakolik děti souhlasí se zákazem tělesných trestů, zjišťujeme, že v názorech na zákaz tělesných trestů dětí, mezi dívkami a chlapci existují rozdíly.

Závěr: Hypotéza H1 se nepotvrdila.

Hypotéza H2: Způsoby trestání dětí žijících na vesnici a městě se neliší.

Na základě odpovědí v Tabulce 6 (s. 38), jakým způsobem jsou děti nejčastěji trestány, zjišťujeme, že ve způsobu, kterým jsou děti nejčastěji trestány, mezi dětmi žijícími na vesnici a ve městě existují rozdíly.

Závěr: Hypotéza H2 se nepotvrdila.

Hypotéza H3: Zkušenosti dívek a chlapců v tom, že byly někdy nespravedlivě tělesně potrestány, se neliší.

Na základě odpovědí v Tabulce 10 (s. 43), odpovědi dětí na otázku zda byly někdy nespravedlivě tělesně potrestány, zjišťujeme, že zkušenost s nespravedlivým tělesným potrestáním dívek a chlapců se liší.

Závěr: Hypotéza H3 se nepotvrdila.

Hypotéza H4: Pocity dívek a chlapců vůči rodiči, který je tělesně trestá, se neliší.

Na základě odpovědí v Tabulce 11 (s. 44), co pociťují děti vůči rodiči, když je tělesně trestá, zjišťujeme, že pocity, které pociťují dívky a chlapci při tělesném trestání se liší.

Závěr: Hypotéza H4 se nepotvrdila.

10 ODPOVĚDÍ NA OTÁZKY FORMULOVANÉ V DÍLČÍCH CÍLECH

V této kapitole budou formulovány odpovědi na otázky dílčích cílů. Některé odpovědi porovnám s výsledky studií MUDr. Evy Vaníčkové, které popsala v publikaci *Tělesné tresty dětí* (2004). Výsledky těchto studií, lze je do určité míry srovnávat s údaji, které jsem svým výzkumem získala. Proběhly totiž v jiném časovém období, místě a s odlišným počtem respondentů.

a) Co si děti myslí o zákazu tělesných trestů.

Nejvíce dětí a to jak chlapců, tak i dívek se přiklonilo k odpovědi, že zcela souhlasí se zákazem tělesných trestů dětí. Celkem se k této odpovědi přiklonila téměř polovina dotázaných dětí. Ke spíše nesouhlasu a nesouhlasu zákazu tělesných trestů dětí se přiklánělo celkem asi 10 % dětí, z toho však více dívek než chlapců.

b) Jakým způsobem jsou děti doma trestány nejčastěji.

Z výsledků vyplývá, že nejčastěji jsou děti doma trestány zákazem sledování TV nebo hry na PC. Dále jsou děti často trestány slovní domluvou a domácím vězením. Tělesný trest jako nejčastější formu trestání uvedlo 9 % dotázaných dětí. Asi 6 % dětí uvedlo jako nejčastější způsob trestání domácí práce. Nejméně dětí uvedlo jako nejčastější formu trestu, že s nimi rodiče nemluví. Pouze 3 % dětí uvedly, že nejsou žádným způsobem trestány. Tyto výsledky se liší od výzkumu z roku 1994, kde Vaníčková (2004) uvádí formy trestu v tomto pořadí (podle frekvence odpovědí): hubování, výprask, příkaz splnit povinnost zákaz televize, zákaz chození ven, nemluvení rodičů... V popředí trestů se v mém výzkumu výrazně staví zákaz sledování TV, hra na PC na rozdíl od výzkumu z roku 1994, kde je tato forma trestu až čtvrtá v pořadí. Domnívám se, že tento rozdíl je způsoben větší časovou prodlevou mezi uskutečněním obou výzkumů.

c) Na jaké místo mezi tresty děti řadí tělesné tresty.

Nejvíce dětí a to téměř polovina, řadí těsný trest na páté místo jako trest nejhorší. Pouze 4 % dětí tělesný trest vnímají jako nejvíce přijatelný. Zajímavé je, že za druhý nejhorší trest děti považují zákaz sledování TV a PC. Domácí vězení je tedy vnímáno jako

přijatelnější trest, i když se jedná jen o nepatrný rozdíl. Naopak v případě provinění je 59 % dětí ochotných přijmout domluvu a 22 % dětí domácí práce.

d) Které tělesné tresty děti vnímají jako nejhorší.

Jako nejhorší tělesný trest vnímá 67 % výprask předmětem, na druhé místo děti řadily tahání za uši nebo vlasy. Naopak jako nejpřijatelnější tělesný trest vnímají děti facku a to 52 % dětí. Na druhé místo nejpřijatelnějšího tělesného trestu děti řadily výprask rukou.

e) Jaký je pro děti nejhorší tělesný trest od rodičů.

Z výsledků vyplývá, že děti vnímají jako nejhorší tělesný trest od svých rodičů facku, a to celkem 27 % dotázaných dětí. Dále děti volily v pořadí tyto tresty: výprask vařečkou, výprask, výprask opaskem, dostat na zadek, pohlavek, výprask utěrkou, tahání za vlasy, výprask lepačkou, tahání za uši, výprask rákoskou, řemenem přes záda, kopání. Pořadí tělesných trestů odpovídá frekvenci odpovědí.

f) Co děti pociťují vůči rodiči, když je tělesně trestá.

Z výsledků vyplývá, že pocity, které děti vnímají vůči rodiči, když je tělesně trestá se mezi dívkami a chlapci liší. Nejvíce dětí pociťuje vůči svému rodiči při tělesném trestání zlost a to 27 % dotázaných dětí. Z toho je však dvojnásobně více chlapců než dívek. Dívky naopak nejčastěji uváděly lítost. Celkově druhou nejfrekventovanější odpovědí byla nenávisť. Dále po sobě následovaly vzdor a odpor.

g) Zda si dotázané děti myslí, že budou v budoucnu při výchově vlastních dětí používat tělesné tresty.

Nejvíce dětí na otázku zda si myslí, že budou při výchově vlastních dětí používat tělesné tresty, odpovědělo 47 % dotázaných dětí, že neví. Tělesné tresty „nebude“ při výchově používat 41 %. Naopak 12 % dětí si myslí, že bude při výchově tělesné tresty užívat.

ZÁVĚR

V závěru bakalářské práce se pokusím shrnout nové poznatky, které jsem výzkumem získala, jaký přínos má tato práce jak pro praxi tak pro mne samotnou a s jakými problémy jsem se při zpracování práce setkala. Dále se pokusím navrhnout podněty pro praxi do budoucna.

Cílem této práce bylo zjistit, jak vnímají tělesné tresty děti pátých tříd na Kroměřížsku a jak je tělesné tresty ovlivňují. Po uskutečnění dotazníkového šetření mě překvapilo, že děti tato problematika zajímá, mají vytvořené jednoznačné názory a ty jsou schopny otevřeně prezentovat, jak dokumentují komentáře dětí v dotaznících. Výzkum ukázal, že velká část dětí je tělesně trestána a ojediněle i velmi surovým způsobem. Jako nejhorší trest velká část dětí uváděla právě tělesný trest a to tělesný trest předmětem. Výzkum také ukázal, že tělesné trestání dětí rodiči může děti výrazně ovlivnit ve vnímání rodiče, a to se projevuje silnými negativními emocemi. Určitou roli při definování pocitů může hrát i spravedlivé či nespravedlivé tělesné potrestání, konkrétně v položce č. 6. Příkladem mohou být děti, které při kroužkování šesté položky v dotazníku (Zda byly někdy nespravedlivě tělesně potrestány rodičem) velmi silně tlačily na pero a odpověď zakroužkovaly i několikrát. Pokud jde o názor dětí na zákaz tělesných trestů, přikláněly se děti ve většině případů k souhlasu. Zajímavé je, že asi 25 % dívek se přiklonilo k nesouhlasu se zákazem tělesných trestů dětí.

Výsledky výzkumu jsem po domluvě poskytla ředitelům základních škol, na kterých jsem výzkum uskutečnila. Výsledky byly následně předány vyučujícím a ti s dětmi tyto výsledky prodiskutovali. Dále jsem ředitelům základních škol navrhla, aby výsledky výzkumu zveřejnily na internetových stránkách školy, které jsou přístupné všem rodičům. Ti tak získají možnost se nad tématem tělesných trestů alespoň zamyslet.

Pro mě osobně byla tato práce velkým přínosem, a to nejen samotné studium odborné literatury, získání nových poznatků, ale také vlastní realizace výzkumu v prostředí základních škol a jednotlivých tříd. Zajímavá byla i spolupráce s dětmi, která se velmi lišila od jednotlivých základních škol, způsobená metodami práce na jaké byly děti zvyklé. Při realizaci výzkumu jsem se setkala i s překážkami. Jednou z nich bylo nedostatek odborné literatury, která se touto problematikou zabývá. Jelikož jsem se chtěla pevně držet tématu,

kteřé jsem si zvolila a čerpat jen ze spolehlivých zdrojů, není rozsah použité literatury příliš velký.

Na konec bych chtěla uvést, že si nemyslím, že stačí „mít“ zákon, který rodičům striktně zakáže své děti tělesně trestat, ale je důležité, aby vůbec rodiče o této problematice začali přemýšlet, uvažovat a pochopili všechny negativní stránky, které mohou tělesné tresty dětem, ale i jejich rodičům, přinést. V dnešní době je již na trhu dostupná kvalitní literatura, která se věnuje právě výchově dětí a je pro rodiče srozumitelná. Rodiče by se proto měli zajímat o to, jak vychovávat své děti i bez tělesných trestů. Úkolem pro praxi je tedy rodiče informovat, vést je k poznání a vůli něco ve stávajícím způsobu výchovy změnit. Doporučuji, aby odborníci v oblasti výchovy, sociálně právní ochrany dětí a sociální pedagogové ve svém profesním působení soustředili pozornost, na rodiče a jejich pozitivním ovlivňování, pokud jde o práva jejich dětí.

Výchova bez tělesných trestů může přinést mnoho dobrého, jako je zlepšení vztahů mezi rodičem a dítětem, psychickou pohodu samotného dítěte, ale i jeho rodiče. Výchova bez tělesných trestů má však i svá úskalí, a proto by se tato změna neměla nijak uspěchat, ale měl by to být postupný, promyšlený, ale i přirozený proces změn k novému přístupu ve výchově dítěte.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DAVID, R. *Ústava české republiky, Listina základních práva a svobod*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1997. ISBN 80-7182-007-5.
- [2] DELAROCHE, P. *Rodiče nebojte se říkat NE*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178 -441-9.
- [3] HANZOVÁ, M., KODÝM, M., KREMLIČKOVÁ, M. *Práva a povinnosti našich dětí*. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. ISBN 80-7187-007-2.
- [4] HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] KAST-ZAHN, A. *Jak naučit děti pravidlům*. Brno: Computer press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-2042-2.
- [7] KOPŘIVA, P.; KOPŘIVOVÁ, T. *Fyzické tresty narušují sebeúctu dětí*. Psychologie DNES, 2008, roč. 14, č. 10, s. 50-52.
- [8] MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: AVICEUM, 1986.
- [9] MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-486-9.
- [10] *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Odbor prevence kriminality MV ČR, 1998. ISBN 80-8521-56-7.
- [11] PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- [12] ROGGE, J. *Děti potřebují hranice*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-008-X.
- [13] ŠMOLKA, P. *Otec „despota“ aneb rizika autoritativní výchovy*. Maminka, 2007, č. 6, s. 107-109.
- [14] VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí*. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0814-0.

Internetové zdroje:

- [15] Úmluva o právech dítěte In Sdružení zastánců dětských práv ČR, [online]. 2008
[citováno 2009-10-3]
Dostupné z <http://dcicz.org/section.php?sectname=dokumenty&subsect=umluva>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

č.	číslo
OSN	Organizace Spojených národů
SZO	Světová zdravotnická organizace
TV	televize
PC	počítač
ČSFR	Československá federativní republika
tj.	to jest
s.	strana

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví.....	32
Graf 2: Zastoupení respondentů dle bydliště	32
Graf 3: Zastoupení respondentů dle věku	33
Graf 4: Zastoupení respondentů dle rodinné situace.....	34
Graf 5: Míra souhlasu či nesouhlasu se zákazem tělesných trestů	36
Graf 6: Jakým způsobem jsou děti nejčastěji trestány	37
Graf 7: Které tresty jsou pro děti nejvíce nepříjemné	38
Graf 8: Které tresty jsou pro děti v případě provinění ochotny přijmout.....	39
Graf 9: Nej přijatelnější tělesné tresty.....	40
Graf 10: Nejhorší tělesné tresty	40
Graf 11: Jaký tělesný trest je pro děti od rodičů nejhorší	41
Graf 12: Kolik dětí bylo někdy nespravedlivě tělesně potrestáno	42
Graf 13: Co děti pociťují vůči rodičům, když je tělesně trestá.....	44
Graf 14: Odpovědi dětí na otázku zda budou při výchově používat tělesné tresty.....	45
Graf 15: Odpovědi dětí, zda byly jejich rodiče v dětství tělesně trestány.....	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Zastoupení respondentů dle pohlaví	31
Tabulka 2: Zastoupení respondentů dle bydliště.....	32
Tabulka 3: Zastoupení respondentů dle věku	33
Tabulka 4: Zastoupení respondentů dle rodinné situace.....	33
Tabulka 5: Odpovědi respondentů nakolik souhlasí se zákazem tělesných trestů.....	35
Tabulka 6: Jakým způsobem jsou děti nejčastěji trestány	37
Tabulka 7: Jaké tresty jsou děti ochotny přijmout	38
Tabulka 8: Jak děti vnímají tělesné tresty (1 – nepříjemnější, 4 – nejhorší).....	39
Tabulka 9: Jaký tělesný trest je pro děti od rodičů nejhorší.....	41
Tabulka 10: Odpovědi dětí na otázku zda byli někdy nespravedlivě tělesně potrestáni.....	42
Tabulka 11: Co pociťují děti vůči rodiči, když je tělesně trestá	43
Tabulka 12: Odpovědi respondentů na otázku zda budou při výchově používat tělesné tresty	44
Tabulka 13: Odpovědi respondentů, zda byly jejich rodiče v dětství tělesně trestány	45

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milý žáku, milá žákyně,

tento dotazník byl vytvořen za účelem výzkumu v bakalářské práci na téma“ Dětská práva a tělesné tresty dětí“. Dotazník je anonymní a získané informace mi velmi pomohou při zpracování mé práce. U uzavřených otázek označ prosím jen jednu, Tobě nejbližší odpověď.

Děkuji Ti za Tvůj čas, který věnuješ vyplnění mého dotazníku.

Naděžda Župková

1) Ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková chce prosadit návrh zákona, který zakáže tělesné tresty dětí. Nakolik bys s tímto zákonem souhlasil (a)?

zcela souhlasím 1 2 3 4 5 vůbec nesouhlasím

2) Jakým způsobem Tě rodiče nejčastěji trestají?

a) zákazem TV, PC

b) nemluví se mnou

c) domácí práce

d) “domácí vězení“

e) tělesným trestem (uved' jakým)

f) slovní domluvou

g) nejsem žádným způsobem trestán(a)

3) Když ses provinil (a), jaký trest jsi ochotný(á) od rodičů přijmout? (Označ číslicí 1-5 od nejméně po nejvíce nepříjemný trest)

- a) tělesný trest (pár pohlavků)
- b) domluva
- c) "domácí vězení"
- d) zákaz sledování televize, hra na počítači
- e) domácí práce

4) Uved' v pořadí tělesné tresty od pro Tebe nepřijatelnějšího (označ číslicí 1), až po pro tebe nejhoršího (označ číslem 4).

- a) výprask předmětem (vařečkou, opasek)
- b) „facka“
- c) výprask rukou
- d) tahání za uši nebo vlasy

5) Jaký tělesný trest od rodičů je pro tebe nejhorší?

.....

6) Byl (a) jsi někdy rodiči nespravedlivě tělesně potrestán?

- a) ano
- b) ne

7) Co pociťuješ vůči rodiči, když Tě tělesně trestá?

- a) Zlost
- b) Lítost
- c) Nenávist
- d) vzdor
- e) Odpor
- f)

8) Až budeš mít jednou vlastní děti, myslíš, že na nich budeš při výchově používat tělesné tresty?

- a) ano
- b) nevím
- c) ne

9) Byli Tvoji rodiče, když byli dětmi, doma tělesně trestáni?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10) Žiji

- a) s oběma rodiči
- b) pouze s matkou
- c) pouze s otcem
- d) střídavě s oběma rodiči

11) Kdo Tě doma nejčastěji tělesně trestá?

- a) matka
- b) otec
- c) babička
- d) dědeček
- e) tělesné tresty doma nedostávám

12) Jsem

- a) chlapec
- b) dívka

13) Bydlím

- a) na vesnici
- b) ve městě

14) Mám.....let

Děkuji Ti za čas, který si věnoval (a) vyplnění mého dotazníku.